

SRBI USTAŠE I DOMOBRANI ŽRTVE PARTIZANSKIH UDARNIH GRUPA

Jugoslavensko-hrvatski komunist i antifašist **Zvonko Brkić**, sekretar **Okružnog komiteta Virovitica** na koordinacijskom sastanku partizanskih udarnih grupa iz Starog Gradca i Budrovca govorio je „s posebnim osvrtom na sprečavanje razvoja ustaštva“. (1)

Udarne grupa **Stari Gradac** je kao i ostale udarne grupe „dobila zadatak da se obračunava s raznim neprijateljskim elementima, koje je likvidirala, ili privodila nadležnim organima narodne vlasti“. (2) Suradivala je s udarnom grupom **Lozan** „pa su već 1941. godine likvidirale pojedine okupatorske konfidente i pojedine ustaše“. (3) U velikoj tajnosti i bez žrtava pripadnika grupe provedeno je „čišćenje terena od pojedinaca i manjih grupa“, u **Bušetini** je „likvidirano samo nekoliko pojedinaca“. (4)

Ovaj tekst je napisan prema podacima iz knjige **Milana Šaše**: Kotar Virovitica u narodnooslobodilačkom ratu, izdavač SUBNOR i OK SKH Virovitica 1989., glavni i odgovorni urednik general-pukovnik JNA **Martin Špegelj** koji je kao petnaestogodišnji mladić obavljao „kurirsku službu“ udarne grupe Stari Gradac a sudjelovao je „i u borbama“. (5)

PRIMJER DJELATNOSTI PARTIZANSKIH UDARNIH GRUPA

U ožujku 1943. godine sekretar Zvonko Brkić (6) se sklonio u **selu Turanovac kraj Virovitice** te predvodio akciju partizanske seoske Udarne grupe na gostionicu Luke Moslavca. „*Zvonko i njegova drugarica, sa još dva druga iz Komiteta krenuli su u gostionicu.*“ Str. 122 Neki od sudionika napada su osiguravali prilaze. „*Zvonko vrši prepad ulaskom u gostionicu, gdje su bila trojica ustaša, koji su na poziv digli ruke, Drugarica Maca ih je razoružala i vezala. Uhapšeni su vlasnici gostionice kao ustaški povjerenici i doušnici. Vlasnici gostionice tada nisu imali oružje.*“ (7)

Zarobljenici su odvedeni prema Novom Selu. „*Na mostu preko kanala koji je vezao Novo i Staro Selo, sačekali su ih članovi NOO koji predlažu da se doušnici likvidiraju, s čime se složio i Zvonko Brkić i njegovi članovi Komiteta.*“ (8)

Osim života partizani su Luki Moslavcu i njegovoj ženi oduzeli i imovinu. „*Likvidaciju imovine ustaških doušnika osuđenih na smrt izvršio je NOO određujući za to najpovjerljivije drugove Luku Mikočiča, Stevu Nikolića i Tomu Zdjelara.*“ (9)

SRBI DOMOBRANI PONIŽENI I OPLJAČKANI OD PARTIZANA

Diverzantska grupa 12. slavonske brigade (10) je u ožujku 1943. na pustari Jovanović kod sela **Gačića** zarobila radnu bojnu sastavljenu od **20 domobrana Srba** (Dora puk).⁽¹¹⁾ Ponuđeno im je da ostanu u partizanima, ali oni nisu prihvatili pa im je komesar održao govor i u gaćama i košuljama pustio ih u garnizon u Viroviticu. Oni su radije pretrpjeli poniženje i u gaćama se vratili u hrvatsku vojsku nego otišli u partizane. Komandir ove Diverzantske grupa bio je **Dušan Skorupan** poslije je prešao u **OZN-u**. Donedavno je živio u Virovitici.

ALEKSA ILIĆ SRBIN USTAŠA I PAVELIĆEV VITEZ

Aleksa Ilić iz sela **Pivnica Slavonska**, po nacionalnosti Srbin pristupio je ustašama odmah nakon proglašenja Nezavisne Države Hrvatske. Bavio se otkupom hrane za Pavelićevu gardu. U Zagrebu ga je primio Ante Pavelić i dao mu zvanje Vitez. Ima je specijalna ovlaštenja i odlikovanje. Kad je dolazio u Viroviticu pred njim su mirno stajale ustaške glavešine.

Diverzantska grupa Dušana Skorupana kojoj su se pridružili Aleksin kum, partizan **Zdravko Uskoković**, **Slavko Kovačević iz Suhoplja** i **Ranko Ilić, sin Aleksinog brata** krenula je da mu oduzme život. Kad su ušli u kuću Zdravko Uskoković i Slavko Kovačević, vitez Aleksa Ilić je prepoznao i pozdravio kuma Uskokovića. Svezali su ga, izvan kuće ih je čekala Diverzantska grupa i odlaze uz rub šume. **Kum Uskoković „predlaže da ga uvuku u neku vododerinu i likvidiraju“**.⁽¹²⁾ Komandir se nije složio, umjesto toga odlučeno je da se pričeka noć te da ga se ubije u selu jer će to imati jači odjek. U sumrak su zarobljenog viteza Aleksu Ilića ubili usred sela. U džepu su mu našli **Naredbu s Pavelićevim potpisom** kojom je postavljen za zapovjednika oklopnog „Pancer“ vlaka koji osigurava prugu Virovitica – Banova jaruga.

Sahranjen je uz najveće vojne počasti i uz vojnu glazbu iz Virovitice.

RADE FILIPOVIĆ SRBIN USTAŠA IZ SELA GAČIŠTA

Rade Filipović je bio ustaša iz sela **Gačića** kojeg je **Diverzantska grupa Dušana Skorupana** uhapsila razoružala i odvela sa sobom. Partizanski pisac Milan Šaša ne piše što se poslije dogodilo s njim. Kaže da je bio strah i trepet za selo te da se nitko nije usudio podržavati partizansku borbu iako je bilo želje za odlaskom u partizane. Kad su ga diverzanti odveli, iste je večeri u partizane otišlo nekoliko simpatizera.⁽¹³⁾

VLADO NOGIĆ SRBIN USTAŠA U ŠTIROVOJ BOJNI

Vlado Nogić iz sela **Gačića** je još jedan Srbin ustaša, vojnik **Štirove bojne u Slatini**. I on je bio uhapšen i predan **Ivi Marinkoviću**. Kakva je daljnja sudbina Vlade Nogića Milan Šaša ne piše. Ne stavlja mu na teret nikakav konkretan zločin vrijedan smrtne kazne. Moguće je da je bio mobiliziran u Štirovu bojnu kao i neki drugi te tako postao ustaša. (14)

ZAKLJUČAK

Prema ocjeni Milana Šaše **Kotar Virovitica** je imao „*takvu strukturu stanovništva koja je u prvi mah prihvatila sve političke programe okupatora i njegovih satelita*“. (15)

Struktura stanovništva virovitičkog kotara nije bila takva da bi prihvatila program okupacije, nego je **toj strukturi više odgovarala hrvatska država od propala Jugoslavija**. Struktura stanovništva, nacionalne i kulturne svijesti je tražila stvaranje nacionalne države, prirodnije i bolja rješenje od Jugoslavije. Politički jugoslaveni to nisu shvaćali pa su svuda vidjeli samo izdaju. Novoproglašena hrvatska država sa jugoslavensko-komunističkog stajališta je okupacija Jugoslavije, izdaja i služba okupatoru.

Trebalo je udariti po strukturi hrvatske države kao po izdajničkoj i okupatorskoj tvorevini a najjače po najčvršćem, najhrabrijem i najborbenijem elementu. Svi koji su prihvaćali hrvatsku državu jednostavno su proglašeni izdajnicima, pogotovo Srbi. Milan Šaša kao primjer izdaje navodi Srbina Aleksu Ilića i piše da je gori od ustaša. „**Kao primjer je Srbin ustaša iz Pivnice Aleksa Ilić, nabavljač hrane za tjelesnu bojnu Pavelića. Imao je takva ovlaštenja da je logornik Virovitice pred njim stajao mirno.**“ Srbin ustaša partizanima je „**bio gori od ustaša**“. (16) Optužbe protiv Alekse Ilića su općenite i neuvjerljive „**ako bi ustaše ostavile nešto hrane djeci i starcima on bi to pobacao**“. (17) Kolika se mržnja sručila na ovog čovjeka vidi se po tome što u njegovom ubojstvu sudjeluju njegov kum i sin njegova brata a Milan Šaša to opisuje kao junačko djelo. I za ustašu Radu Filipovića se kaže da se „**ponašao gore od ustaša**“. (18) **Ustaše postaju bar malo dobri samo da bi Srbi ustaše bili još gori. „Sprečavanje razvoja ustaštva“ nije vršeno samo likvidacijom nego i promidžbom koja to potiče i opravdava.**

---

1. Milan Šaša, Kotar Virovitica u Narodnooslobodilačkom ratu, SUBNOR i OK SKH Virovitica, Virovitica 1989., str. 125

2. isto str. 129

3. isto

4. isto

5. isto

6. str. II/1

7. str. 123

8. isto

9.isto

10. str.136

11. str. 138

12. str. 139

13. str. 138

14. str. 138

15. str. 17

16. str. 22

17. str. 22

18. str. 138